

leidden die wij nog zullen behandelen. De stad overigens die het veelvuldigst onder vuur lag: Nijmegen, werd niet geëvacueerd hoewel er, gelijk reeds vermeld, in die laatste oorlogswinter ca. duizend doden vielen. Nachten waren er waarin er honderden Duitse granaten neerkwamen, begin december werd de stad zelfs bijna drie etmalen achter elkaar beschoten. Velen gingen er in kelders wonen; de grootste daarvan kwamen onder toezicht van het Militair Gezag te staan en alleen al daarin huisden des nachts ca. tienduizend Nijmegenaren. Het dagelijks leven was er, mede door de verwoestingen¹, moeilijker dan in de Brabantse steden en de stemming was er beter – wij zijn geneigd te schrijven: was er *dus* beter; men leefde nu eenmaal dichter bij de realiteit van de oorlog en had een duidelijker besef van wat in en door die oorlog gevergd werd van de Geallieerde militairen. Nergens in het bevrijde Zuiden bevonden zich ook zo lang zo veel Geallieerde militairen als juist in het Rijk van Nijmegen, eerst als gevolg van de gevechten in de Betuwe voordat deze onder water kwam te staan en vervolgens doordat er de grote Brits-Canadese troepenmacht werd geconcentreerd die in februari '45, de linkervleugel gedekt door de Rijn, een groot offensief zuidwaarts zou inzetten, het Rijnland binnen.

*

'Hoewel . . . de Geallieerde militairen zich niet altijd disciplinair gedroegen (vooral in de Betuwe zijn vele gevallen van diefstal in geëvacueerde gemeenten voorgekomen), was toch in het algemeen de verhouding met de burgerbevolking zeer hartelijk', aldus het officiële eindverslag van het Militair Gezag.² Dat is wel heel kort geformuleerd. Zowel over de relaties met de Geallieerde militairen als over de plunderingen is meer te zeggen.

Wat die relaties betreft, stellen wij voorop dat de Geallieerde strijdmacht in eerste instantie een overweldigende indruk maakte; zij werd toegejuicht en bovendien oprecht bewonderd. De vergelijking met de armelijk aandoende *Wehrmacht* viel zeer ten gunste van de Geallieerden uit. 'Niet alleen het gewapende leger', zo gaf Coolen zijn impressies uit de eerste maanden van '45 weer,

¹ Van de 22 000 panden welke Nijmegen telde, waren tenslotte 5 000 verwoest en bleven slechts 4 000 onbeschadigd. ² *Overzicht MG*, p. 42.